

Bláskógabyggð
Félagsheimilið, Aratungu
806 Selfoss

Garðabær, 25. október 2024
Málsnúmer: 202409-0030
BK

Efni: Útey 2 - Breyting á aðalskipulagi

Vísað er í tölvubréf frá Bláskógabyggð sem barst í gegnum Skipulagsgátt þann 13. september 2024 þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar vegna breytingar á aðalskipulagi fyrir Útey 2. Breytingin nær til þess hluta af frístundasvæði F21 sem er innan Úteyjar 2 auk nýrra svæða austan Laugarvatnsvegar og felur í sér breytingu á frístundasvæðum í landbúnaðarsvæði og öfugt. Eftir breytingu aðalskipulags er heildaraukning frístundasvæða í Útey 2 samtals 9,6 ha.

Náttúrufræðistofnun hefur áður veitt umsagnir um málið, síðast þann 22. febrúar 2024 um [tillögu á vinnslustigi](#) vegna breytingar á aðalskipulagi fyrir Útey 2. Í skipulagsferlinu hefur verið tekið tillit til athugasemda Náttúrufræðistofnunar og fallið frá frístundasvæði í Ósholti og settir skilmálar um að óheimilt sé að reisa mannvirki innan við 100 metra frá vatnsbakka.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir við skipulagsbreytinguna en ítrekar mikilvægi þess að sveitarfélög á Suðurlandi beiti sér fyrir verndun búsvæða vaðfugla en talningar í landshlutanum benda til þess að fækkun sé að eiga sér stað hjá nokkrum tegundum vaðfugla og gætu umsvif mannsins átt þar hlut að máli.¹

Í því sambandi er bent á greinina *Búsvæði og vernd íslenskra vaðfugla*² en helstu þættir sem geta stuðlað að vernd vaðfugla eru dregnir saman í töflu á næstu blaðsíðu.

Virðingarfyllst,

Borgný Katrínardóttir
Líffræðingur, svið náttúruverndar

¹ <https://moi.hi.is/is/mofuglar>

² Tómas Grétar Gunnarsson 2020. Búsvæði og vernd íslenskra vaðfugla. Náttúrufræðingurinn 90 (2–3) bls. 145–162.

Einfölduð tafla úr greininni *Búsvæði og vernd íslenskra vaðfugla*. Þættir sem geta stuðlað að ákjósanlegri verndarstöðu íslenskra vaðfuglastofna. Tillögurnar nýtast einnig mörgum öðrum hópum íslenskra fugla. Nánari útskýringar eru í megintexta greinarinnar.

Landgerðir	Aðgerðir
Opio land	Vaðfuglastofnar þrífast á opnu landi af ýmsum gerðum. Mikilvægt er að hafa sem stærst svæði á láglendi með sem minnstu af mannvirkjum og hávöxnum gróðri. Samanlögð áhrif þessa loka landslaginu og valda því að vaðfuglastofnum hnignar. Skilyrði fyrir vaðfugla fylgja hóflegri sauðfjárbreit og hefðbundinn sauðfjárbúskapur er líklega víða ein af forsendum fyrir sterkum vaðfuglastofnum.
Votlendi	Vernd og endurheimt votlendis er mikilvæg þar sem við verður komið. Votlendi er mikilvægt vaðfuglum og öðru dýralífi langt út fyrir mörk sín. Víða er hægt að viðhalda tjörnum og blautum blettum, og jafnvel búa til slíkt votlendi innan um land sem er í notkun, t.d. landbúnaðarland
Fjörur	Gagnlegt er að takmarka umferð manna og gæludýra um fjörur á fartíma á vorin og á varptíma (apríl-júlí) þar sem saman fara fuglarík svæði og mikil umferð, s.s. nálægt þéttbýli og við ferðamannastaði.
Áreyrar og sandar	Hálfrónar eyrar og sandar á nokkrum afmörkuðum svæðum á landinu, oft meðfram ám og sjó, eru búsvæði verulegs hluta af heimsstofni spóa og fjölda annarra vaðfugla. Í bráð eru þessi svæði í hættu vegna ágengra tegunda, einkum lúpínu, og í lengd vegna loftslagsbreytinga og stýringar vatnsfalla. Rík ástæða er til að vernda verðmætustu svæðin fyrir landnámi lúpínu og fleiri hávaxinna jurta. Hér má til dæmis nefna eyrar meðfram ám á Suðurlandi og sanda við Öxarfjörð og Úthérað.
Skógrækt	Skógrækt, og önnur ræktun hávaxinna plantna, er skilvirk leið til að fækka vaðfuglum og er því mikilvægt að huga að skipulagi skógræktar bæði innan jarða en ekki síður á landsmælikvarða. Við skógrækt ætti að kappkosta að planta frekar færri og stærri skógum en fleiri og minni til að lágmarka lengd skógarjaðars þar sem skógarreitir minnka þéttleika vaðfugla langt út fyrir skógarmörk. Plöntun í halla og á sem minnst grónu landi lágmarkar einnig neikvæð áhrif skógræktar á flesta vaðfugla. Mest er af vaðfuglum á frjósömum og grónum láglendissvæðum og á slíkum svæðum hefur skógrækt mest áhrif á vaðfugla.
Landbúnaðarland	Landbúnaðarland er hagfelld sumum tegundum vaðfugla en mikilvægi þess virðist fara nokkuð eftir því hvað er í næsta umhverfi. Mikilvægt er að hlífa úthaganum í grennd við landbúnað sem mest fyrir öðru raski en hóflegri beit. Órækt í kringum ræktað land, s.s. breiðir óslegnir kantar í kringum spildur, gagnast sem hreiðurstæði. Mikilvægt er að viðhalda tjörnum og votlendi í kringum landbúnaðarland. Líklegra er að ungar sleppi þegar tún eru slegin innan frá og út en öfugt.
Mólendi	Mólendi er enn víðáttumikið og stendur undir stórum stofnum vaðfugla á landsmælikvarða. Mólendi á láglendi og lágheiðum er mikilvægast. Suðurland er mikilvægasta landsvæðið fyrir vaðfugla en þar hefur mólendi verið skert mikið, einkum með frístundabyggð og skógrækt. Mikilvægt er að hlífa stærstu svæðunum sem eftir standa fyrir mannvirkjum og ræktun. Þar eru Lyngdalsheiði og Mosfellsheiði í sérflokkum sökum stærðar.
Mannvirki	Vaðfuglar forðast háreist mannvirki, s.s. byggingar og vindmyllur, rétt eins og hávaxinn gróður og vegi. Best er að áhrifasvæði slíkra umsvifa skarist sem mest til þess að þau hafi áhrif á sem minnst flatarmál af búsvæðum vaðfugla á opnu landi. Mörk um fjarlægð milli vatns og mannvirkja (50 m) í skipulagsreglugerð eru of knöpp til að tryggja sjálfsagða fuglavernd.

